

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

HRVATSKA SOCIJALNA POVELJA

Glavni nalazi regionalnih rasprava u okviru projekta
“Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska
socijalna povelja”

Zagreb, 2015.

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Hrvatska socijalna povelja

Glavni nalazi regionalnih rasprava u okviru projekta “Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja”

Pripremili:

Prof.dr.sc. Gojko Bežovan
dr.sc. Jelena Matančević
mag.soc.pol. Petra Drčić
mag.soc.pol. Iva Mrdeža
mag.soc. Danijel Baturina

Projekt „Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja“ provodi se uz financijsku podršku Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

Zagreb, 2015.

Sadržaj

Uvod	5
EU kontekst modernizacije Hrvatske socijalne politike	6
Kontekst hrvatske socijalne politike.....	10
Informacije o projektu	15
Regionalne radionice i rasprave	16
Glavni nalazi regionalnih radionica i rasprava	16
<i>Skupine u riziku od socijalne isključenosti i siromaštva</i>	<i>16</i>
<i>Regionalne razlike u pristupu socijalnim uslugama: problem priuštivosti i pristupačnosti usluga</i>	<i>17</i>
<i>Socijalne inovacije i primjeri dobre prakse</i>	<i>18</i>
<i>Utjecaj organizacija civilnog društva na lokalne politike i programe: dosezi i ograničenja</i>	<i>19</i>
<i>Suradnja lokalnih dionika u organiziranju i pružanju socijalnih usluga: prepreke jačanju prakse su-upravljanja</i>	<i>20</i>
<i>Izazovi socijalnog planiranja i razvoja mreže socijalnih usluga.....</i>	<i>22</i>
<i>Udruge – važan pokretač inicijativa na lokalnim razinama</i>	<i>23</i>
<i>Izazovi profesionalizacije kao pretpostavke suradnje lokalnih dionika i jačanja uloge OCD u pružanju usluga</i>	<i>24</i>
<i>Izazovi financijskoj održivosti programa socijalnih usluga.....</i>	<i>26</i>
<i>Slabosti praćenja i pouzdanih baza podataka kao pretpostavke planiranja i razvoja suradnje.....</i>	<i>27</i>
<i>Zakonsko - administrativni okviri: prenormiranost kao prepreka jačanju uloge OCD i privatne inicijative u socijalnim uslugama</i>	<i>28</i>
<i>Mediji i slabosti izgradnje javnosti oko socijalnih problema.....</i>	<i>29</i>
Preporuke	30
Literatura.....	31

Uvod

Dokumentom „Hrvatska socijalna povelja“ želi se ujednačiti praksa na razini cijele države u smislu ostvarivanja jednakih socijalnih prava. Naglasak stavljamo na promociju načela socijalne kohezije i jednakosti kao temeljnog ljudskog prava i europske vrijednosti. Dosadašnja praksa u EU pokazala je kako učinkoviti odgovori na socijalne rizike pretežito dolaze iz organizacija civilnog društva koje primjenom odgovarajućih socijalnih inovacija uz financiranje iz europskih fondova uspijevaju biti prepoznati dionici.

Provedbom projekta „Jačanje lokalnih kapaciteta za primjenu europskog socijalnog modela i pristupanje europskim socijalnim mrežama“ u okviru Demokratizacije i razvoja civilnog društva, financiranog od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, koji se provodio u 5 hrvatskih gradova tijekom 2013. godine, prepoznat je velik interes i potreba za učenjem o europskim standardima, europskom okviru djelovanja i europskoj praksi. Kroz dosadašnje djelovanje susreli smo se s velikim razlikama u primjeni zakonskih propisa i različitih praksi na regionalnim i lokalnim razinama. Takva situacija ukazala je na potrebu postavljanja određenih hrvatskih standarda usklađenih s europskim normativno-vrijednosnim okvirom i hrvatskim potrebama s naglaskom na specifičnostima određene lokalne zajednice.

Potreba za izradom Socijalne povelje javila se uslijed prilagodbe određenih socijalnih programa europskim standardima, ali i uslijed socijalne situacije u Hrvatskoj koja je pred velikim izazovima starih i novih socijalnih rizika radi pomanjkanja dobre prakse i potrebnih sredstava.

Prvi dio publikacije donosi pregled europskog konteksta modernizacije socijalne politike s prikazom mogućnosti korištenja ključnih financijskih instrumenata EU u tom području. U nastavku su prikazani ključni trendovi koji karakteriziraju hrvatsku socijalnu politiku. Treći dio publikacije daje sažet prikaz ključnih nalaza regionalnih radionica i rasprava održanih u okviru projekta „Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja“. Kroz rasprave s ključnim dionicima dobiveni su bogati materijali i neki zanimljivi pokazatelji o lokalnim specifičnostima. Na kraju publikacije nalaze se preporuke koje zagovaraju jednak pristup socijalnim pravima u Hrvatskoj.

EU kontekst modernizacije hrvatske socijalne politike

Polazište projekta je ulazak Hrvatske u EU, te prilagodba europskim standardima određenih socijalnih programa, ali isto tako i sama socijalna situacija u Hrvatskoj koja je pred velikim izazovima starih i novih socijalnih rizika. Izvješće Europske komisije za Hrvatsku¹ navodi kao moguće izazove ne samo pritisak na socijalne rashode uslijed dugotrajne krize nego i neadekvatnost socijalnih naknada i usluga.

Europeizacija socijalne politike je izazov koji bi praćenjem trendova i učenjem iz iskustava dobre prakse mogao pridonijeti modernizaciji socijalne politike u Hrvatskoj. Smjernice EU strateških dokumenata i razvoji u socijalnim politikama na EU razini stoga su kontekst koji valja analitički promotriti, kao mogući okvir pri izradi hrvatske socijalne povelje.

*Obnovljena socijalna agenda*² je usmjerena je na stvaranje boljih mogućnosti za građane EU, unaprjeđenje kvalitete i pristupa usluga i solidarnost prema onima koji su pod rizikom novih socijalnih rizika uslijed tehnoloških, demografskih i socijalnih promjena. Fokus je na osnaživanju i omogućivanju pojedincima da ostvare svoj potencijal, a i isto vrijeme pomažući onima koji nisu u mogućnosti to učiniti. Socijalne politike trebaju držati korak s tim promjenjivim stvarnosti - one trebaju biti fleksibilne i osjetljive na promjenu.

Ključni koncepti za proces europeizacije hrvatske socijalne politike su do sada donekle zanemareni pa shodno tome valja napomenuti njihovu važnosti i ulogu koju imaju na EU razini politika. Koncepti su poduprti brojnim komunikacijama i strategijama koje ih stavljaju u fokus, financijskim instrumentima usmjerenima njihovom poticanju i razvijanju kao i istraživačkim naporima za njihovo razumijevanje.

Europeizacija socijalne politike je izazov koji bi praćenjem trendova i učenjem iz iskustava dobre prakse mogao pridonijeti modernizaciji socijalne politike u Hrvatskoj. Smjernice EU strateških dokumenata i razvoji u socijalnim politikama na EU razini stoga su kontekst koji valja analitički promotriti, kao mogući okvir pri izradi hrvatske socijalne povelje.

¹ Izvješće za Hrvatsku 2015. S detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža {COM(2015) 85 final} http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_croatia_hr.pdf

² Renewed social agenda: Opportunities, access and solidarity in 21st century Europe <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0412:FIN:EN:PDF>

Područje socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva je već duže vrijeme u fokusu Europske unije. Europska komisija u svojim zaključcima *The promotion of the social economy as a key driver of economic and social development in Europe*³ jasno ističe da socijalna ekonomija igra važnu ulogu u transformaciji i razvoju suvremenih društava, sustava socijalne skrbi, nadopunjuje postojeće socijalne režime ali i ekonomiju i time značajno pridonosi gospodarskom, socijalnom i ljudskom razvoju u cijeloj Europi. Socijalna ekonomija pridonosi ključnim ciljevima EU-a, uključujući i postizanje pametnog, održivog i uključivog rasta, kvalitetnog zapošljavanja, socijalne kohezije, socijalnih inovacija, lokalnog i regionalnog razvoja i zaštite okoliša. *Roadmap on boosting social economy enterprises in Europe*⁴ se osobito fokusira na razvoj poduzeća socijalne ekonomije, naglašavajući važnost sveobuhvatnog "ekosustava" za socijalnu ekonomiju u Europi. Rezolucija Europskoga parlamenta⁵ u 2015. godini naglašava ulogu socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija u borbi protiv siromaštva.

Europska Unija stavlja fokus na socijalne inovacije u svojim politikama. Strategija Europa 2020 računa na socijalne inovacije na putu ostvarivanja glavnih aspekata razvoja Europe. U tome je posebno značajan Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EASI). Paket za socijalno ulaganje potiče inovacije u socijalnoj politici, isprobavanje novih pristupa i poziva države članice da razviju konkretne strategije socijalnih inovacija. Europska unija također snažno zagovara istraživanje socijalnih inovacija. Pokrenuta je inicijativa Socijalne inovacije Europa s ciljem izgradnje područja socijalnih inovacija u Europi. Trenutno više FP7 istraživačkih projekata te novi istraživački program Europske unije HORIZON 2020 stavlja naglasak na razvijanje novih oblika inovativnosti i istražuju socijalne inovacije iz različitih aspekata. Deklaracija iz Milana⁶ Europskog gospodarskog i socijalnog odbora daje niz prijedloga i općih preporuka o učinkovitoj podršci za socijalne inovacije i politike socijalnog ulaganja.

Europska Unija stavlja fokus na socijalne inovacije u svojim politikama. Strategija Europa 2020 računa na socijalne inovacije na putu ostvarivanja glavnih aspekata razvoja Europe. U tome je posebno značajan Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EASI).

Socijalno ulaganje je još jedan aspekt koji dobiva na važnosti na EU razini. U praksi je „zaživio“ u Lisabonskoj strategiji iz 2000. godine⁷ gdje se stavlja zahtjev za modernizacijom socijalne države s naglaskom na ulaganja u ljudski kapital i borbu protiv socijalne isključenosti. Strategija Europa 2020⁸, stavlja naglasak na ciljeve ostvarivanja ekonomskog

³ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13766-2015-INIT/en/pdf>

⁴ Koja je usvojena 4. prosinca 2015. prije EPSCO Vijeća u prosincu.

⁵ European Parliament Resolution of 30 July 2015 (2014/*2236 (INI))

⁶ "Boosting innovation for a better social outcome" (adopted by the European Economic and Social Committee on 23 October 2014)

⁷ European Council (2000).

⁸ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

Poziva se države članice da naprave napredak i da se usredotoče na socijalno ulaganje u socijalnim politikama, pogotovo onim ključnima poput skrbi za djecu, obrazovanja, osposobljavanja, aktivnih politika tržišta rada, potpore za stanovanje, rehabilitacije i zdravstvenih usluga. Isto tako, daje se poticaj za provedbu integriranih strategija aktivnog uključivanja.

Europski socijalni fond jedan je od temeljnih strukturnih instrumenta Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva.

U okviru programa EASI u fokusu je socijalno eksperimentiranje i mjerenje utjecaja provedenim projekata.

rasta ali i socijalne i ekološke održivosti. Socijalno ulaganje u strategiji je posebno naglašeno kroz usmjerenje ulaganja u ljudski kapital u području obrazovanja i kao i dodatne napore ulaganju s ciljem smanjivanja siromaštva. Paket za socijalno ulaganje⁹ predstavlja javno-politički okvir za preusmjeravanje javnih politika zemalja članica, prema socijalnom ulaganju tijekom cijelog života sa ciljem održavanja prikladnih i održivih proračuna za socijalnu politiku kako za vladu tako i za privatni sektor.¹⁰ Poziva se države članice da naprave napredak i da se usredotoče na socijalno ulaganje u socijalnim politikama, pogotovo onim ključnima poput skrbi za djecu, obrazovanja, osposobljavanja, aktivnih politika tržišta rada, potpore za stanovanje, rehabilitacije i zdravstvenih usluga. Isto tako, daje se poticaj za provedbu integriranih strategija aktivnog uključivanja.

Za sva navedena područja dostupna su značajna sredstva u okviru Europskih fondova. Europski socijalni fond jedan je od temeljnih strukturnih instrumenta Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva. Aktivnosti financirane iz sredstava Europskog socijalnog fonda pomažu ljudima da unaprijede svoje vještine i lakše se integriraju na tržište rada, usmjerene su na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te na poboljšanje učinkovitosti javne uprave. Prioriteti su usmjereni na poticanje zapošljavanja i podršku mobilnosti radne snage, promicanje socijalne uključenosti i borbu protiv siromaštva; ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje, povećavanje kapaciteta institucija i učinkovitost javne administracije. Naglasak je na partnerstvu, socijalnim inovacijama, međunarodnoj suradnji i širenju dobrih praksi.

U okviru programa EASI¹¹ u fokusu je socijalno eksperimentiranje i mjerenje utjecaja provedenih

⁹ Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju – uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014. – 2020.

¹⁰ Također Komisija je napravila plan implementacije Paket socijalnog ulaganja (Policy Roadmap for the 2014 Implementation of the Social Investment Package)

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044&langId=en&newsId=1807&moreDocuments=yes&tableName=news>

¹¹ [EU Programme for Employment and Social Innovation](#)

projekata. On kao program za zapošljavanje i socijalne inovacije predstavlja financijski je instrument za promicanje kvalitetnog i održivog zapošljavanja na razini EU-a, jamčenje primjerene i dostojne socijalne zaštite, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva te poboljšanje radnih uvjeta. Njime su objedinjena tri programa EU-a kojima se od 2007. do 2013. upravljalo odvojeno, PROGRESS, EURES i mikrofinancijski instrument Progress. Najveća alokacija sredstava je za os modernizacija politike zapošljavanja i socijalne politike.

Dokumenti za korištenje sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI), koje izrađuje Republika Hrvatska, a usvaja Europska komisija su *Partnerski sporazum (potvrđen u listopadu, 2014)* i *Operativni programi (Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. i Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali - oboje potvrđeni u prosincu, 2014)*. Središnje koordinacijsko tijelo nadležno za upravljanje ovim fondovima je Ministarstvo

Operativni program iz područja učinkovitih ljudskih potencijala ima ukupnu indikativnu alokaciju 1,582 milijarde eura (od čega je 1,516 iz Europskog socijalnog fonda, a ostalo tehnička pomoć). Stopa sufinanciranja projekata kreće se između 50 i 85% ukupne vrijednosti pojedinog projekta, a prednost ovog instrumenta je širok krug potencijalnih korisnika koji je gotovo neograničen pa sredstva mogu koristiti organizacije iz javnog, poslovnog i civilnog sektora kako u natjecajima za bespovratna sredstva, tako i u javnim nabavama.

Neki od osnovnih prioriteta koje podupire ovaj instrument jesu:

- » *Poticanje ulaganja u ljudske resurse (cjeloživotno učenje, inovacije i poduzetništvo, usavršavanje vještina za upravljanje, profesionalno usmjeravanje, obuka predavača u različitim stručnim područjima),*
- » *Podrška povratku nezaposlenih među aktivnu radnu snagu (financiranje seminara, treninga),*
- » *Prilagodba gospodarskim promjenama (produktivnija organizacija rada, ciljanje znanja i vještina, zapošljavanje i obuka),*
- » *Pristup tržištu rada (modernizacija i jačanje institucija, aktivne mjere zapošljavanja, uključenje žena i migranta),*
- » *Socijalna uključenost (borba protiv diskriminacije, zapošljavanje, pomoć i usluge) te*
- » *Podrška radu službi za zapošljavanje (umrežavanje s istraživačkim centrima, izrada i provedba studija o potrebama za određenim profilom radne snage).*

regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Kontekst hrvatske socijalne politike

Svi pokazatelji u Hrvatskoj suočavaju nas s porastom socijalnih problema i neizvjesnosti o mogućnostima njihova rješavanja. Postojeća praksa stvara i povećava socijalne nejednakosti u zemlji.

*Fragmentiranost i neujednačenost sustava očituje se kroz nejednaku teritorijalnu dostupnost, priuštivost i kvalitetu socijalnih prava i usluga, što rezultira stvaranjem **“lokalnih socijalnih država”** na području Hrvatske.*

Jedinice lokalne samouprave koje imaju izdašnije proračune jamče veća socijalna prava (u smislu novčanih davanja) u odnosu na druge siromašnije jedinice lokalne samouprave.

Usljed ekonomske krize i trenda smanjenja javnih izdataka za socijalne programe i potrebe stvara se okruženje u kojem je potrebno pronalaziti inovativna rješenja i poticati socijalna ulaganja svih sektora radi odgovora na nove i rastuće socijalne rizike.

Iskustvo projekta iz 2013. godine „Jačanje lokalnih kapaciteta za primjenu europskog socijalnog modela i pristupanje europskim socijalnim mrežama“ omogućilo nam je stvaranje jasnog uvida u nedostatak znanja o postojanju i primjeni europskog socijalnog modela. Svi pokazatelji u Hrvatskoj suočavaju nas s porastom socijalnih problema i neizvjesnosti o mogućnostima njihova rješavanja. **Postojeća praksa stvara i povećava socijalne nejednakosti u zemlji.** Fragmentiranost i neujednačenost sustava očituje se kroz nejednaku teritorijalnu dostupnost, priuštivost i kvalitetu socijalnih prava i usluga, što rezultira stvaranjem **“lokalnih socijalnih država”** na području Hrvatske.

Više je istraživanja pokazalo kako paralelni socijalni programi na lokalnim razinama povećavaju nejednakosti u društvu i time slabe socijalnu koheziju. Bogatije općine i gradovi imaju veće socijalne proračune kojim građanima daje socijalna prava mimo sustava socijalne skrbi. Time se stvara disfunkcionalni fenomen lokalnih socijalnih država pa građani fiktivno prijavljuju prebivališta kako bi koristili socijalna prava. Takve prakse često vode i klijentelističkim odnosima gdje načelnici i gradonačelnici pred izbore „daju socijalne pomoći“ umirovljenicima kako bi kupovali glasove. U bogatijim jedinicama lokalne samouprave građani mogu dobiti i jeftinije usluge, smještaj u dječje vrtiće i domove za starije i nemoćne. Problem spomenutog nejednakog

pristupa socijalnim pravima i uslugama dovodi do problemskog pitanja, odnosno vrijednosnog **problema jednakog pristupa socijalnim pravima.**

Hrvatska se suočava s rastućim socijalnim problemima i novim socijalnim rizicima, a na njih nema adekvatnih odgovora niti se razvijaju nove prakse. Uslijed ekonomske krize i trenda **smanjenja javnih izdataka za socijalne programe** i potrebe stvara se okruženje u kojem je potrebno pronalaziti inovativna rješenja i poticati socijalna ulaganja svih sektora radi odgovora na nove i rastuće socijalne rizike. Primjerice, jedna od novih skupina u riziku su prijašnji pripadnici srednjih slojeva koji se suočavaju s novim socijalnim rizicima povezanim s nemogućnošću održavanja prihoda ili njihova uvećanja radi podmirenja ugovorenih financijskih obveza posebice po pitanju stambenih i drugih kredita, pa se javlja povećani rizik od deložacija.

Iako se Hrvatska priključila Europskoj uniji još u srpnju 2013. godine, pristup socijalnog ulaganja u rješavanju ključnih socijalnih izazova na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini još uvijek nije zaživio. **Mjere socijalne politike uglavnom su pasivnog karaktera** te su usmjerene utjecajnim društvenim skupinama, poput branitelja i umirovljenika. Vertikalna i horizontalna implementacija socijalnih politika nedovoljno je razvijena, kao i suradnja među tijelima državne vlasti te između tijela državne vlasti i neprofitnog sektora. Strategije koje se donose na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini funkcioniraju općenito kao "lista želja" s malim implementacijskim potencijalom. Utjecaj rata, poslijeratnih događaja i trenutna ekonomska kriza značajno su utjecali na pojavu rizika koji pogađaju kućanstva i obitelji te pojedince, zbog čega se javlja potreba za donošenjem socijalnih politika koja će adekvatno odgovoriti na spomenute rizike. Pojedina područja socijalne politike pokazuju značajne nedostatke. Primjerice, područje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece jedno je od ozbiljno nerazvijenih područja socijalne politike u Hrvatskoj. Radi se o području koje još uvijek nije prepoznato kao prioritetno na lokalnim razinama, ali i na nacionalnoj razini. Ključnim nacionalnim dokumentima u ovom području nedostaje svijesti o samom problemu kao i čvrstih mjera za razvoj ovog područja odgoja i obrazovanja djece. Velik problem u Hrvatskoj su i velike regionalne razlike u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece. Nastavno na rizike koje pogađaju obitelji, problem

Iako se Hrvatska priključila Europskoj uniji još u srpnju 2013. godine, pristup socijalnog ulaganja u rješavanju ključnih socijalnih izazova na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini još uvijek nije zaživio.

Vertikalna i horizontalna implementacija socijalnih politika nedovoljno je razvijena, kao i suradnja među tijelima državne vlasti te između tijela državne vlasti i neprofitnog sektora.

Strategije koje se donose na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini funkcioniraju općenito kao "lista želja" s malim implementacijskim potencijalom.

neadekvatnih obiteljskih naknada također je uočljiv u Hrvatskoj. Dječji doplatok se izdvaja kao glavna novčana naknada koju primaju obitelji u Hrvatskoj, gdje se javlja problem neadekvatne povezanosti između dječjeg doplatka i poreznih olakšica, koje u ovom slučaju idu u prilog osobama s višim primanjima. Prema podacima Europske unije iz 2013. godine, rizik od siromaštva djece mlađe od 18 godina, u Hrvatskoj je procijenjen na 21,8% što najbolje možda svjedoči nedostatku nacionalnim mjera za zaštitu djece i obitelji. Usluga za roditelje, posebice onih koje ciljaju na jačanje roditeljskih vještina također nedostaje. Organizacije civilnog društva uglavnom preuzimaju na sebe brigu za lokalne programe rada s određenim ranjivim skupinama poput djece s poteškoćama u razvoju ili roditelja djece s poteškoćama u razvoju. Radi se uglavnom o kratkoročnim programima koji ovise o nacionalnim i lokalnim izvorima sredstava iz kojih organizacije civilnog društva financiraju provedbu ovakvih aktivnosti. Dostupnost ovakvih usluga za roditelje posebno je problematična u manjim sredinama, dok naznaka da će se ovaj problem razviti u održivu socijalnu investiciju na nacionalnoj razini još uvijek nema. U kontekstu socijalne politike u području skrbi za djecu i obitelj, treba spomenuti kako sustav skrbi o djeci u Hrvatskoj nije dovoljno razvijen kako bi pružio podršku sudjelovanju roditelja na tržištu rada. Dodatan problem s druge strane stvara i favoriziranje zaposlenih roditelja unutar sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece naspram nezaposlenih roditelja, uslijed nerazvijenosti sustava koji nudi programe skrbi za djecu u Hrvatskoj. Područje brige za starije osobe okarakterizirano je nedostatkom usluga dugotrajne skrbi za stariju populaciju, što najbolje dolazi do izražaja usporedimo li broj ovisnih osoba o tuđoj pomoći s brojem osoba koje takav oblik formalne pomoći zaista i primaju. U Hrvatskoj još uvijek članovi obitelji, dominantno osobe u dobi između 50-64 godine starosti, najčešće brinu o populaciji starijih i nemoćnih roditelja, što korelira s visokom stopom nezaposlenosti u ovoj dobnoj skupini u Hrvatskoj. Uslijed iznimno niske stope zaposlenosti, posljednjih godina došlo je do većeg ulaganja u mjere aktivne politike zapošljavanja, uključujući značajnija povećanja u rasponu, vrsti i pokrivenosti izdataka za programe uključivanja na tržište rada, posebice mladih tako da u području zapošljavanja možemo govoriti o aktivnijim mjerama čiji se utjecaj može osjetiti. Međutim, unatoč širenju dosega i povećanju rashoda u području aktivnih politika tržišta rada njihovo je djelovanje i dalje nedostatno u odnosu na dugotrajno nezaposlene osobe, starije radnike i mlade koji se ne obrazuju, ne rade niti se stručno usavršavaju.

Sveobuhvatno gledano, sve regije u Hrvatskoj imaju nedovoljnu raspoloživost i dostupnost socijalnih usluga koje se pružaju ranjivim skupina. Ovaj problem prepoznaje i Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti te između ostalog kao specifičan cilj navodi promicanje socijalne uključenosti i smanjenje nejednakosti kroz poboljšan pristup socijalnim uslugama te prelazak s institucionalne skrbi na skrb u zajednici putem poboljšane socijalne infrastrukture. Operativni programi “Učinkoviti ljudski potencijali” te “Konkurentnost i kohezija” koje je Hrvatska usvojila u prosincu 2014. godine definiraju prioritete i specifične ciljeve koji će se u sedmogodišnjem razdoblju od 2014.-2020. financirati iz europskih strukturnih i investicijskih fondova čime se Hrvatskoj pruža prilika za ulaganja u socijalnu infrastrukturu koja bi trebala doprinijeti nacionalnom, regionalnom i lokalnom razvoju, smanjujući nejednakosti u pogledu boljeg pristupa socijalnim uslugama i promicanja socijalne uključenosti.

Velikom reformom sustava socijalne skrbi, planirano je objedinjavanje svih oblika novčanih davanja: novčane socijalne pomoći, dječji doplatak, roditeljske potpore te naknade za nezaposlene kroz osnivanje jedinstvenih novčanih centara. Jedinstveni centri za naknade djelovat će u sustavu državne uprave. Neučinkovitost planirane reforme očituje se u otvaranju novog ureda mimo socijalnih ustanova, a što znači daljnju fragmentaciju i

Sveobuhvatno gledano, sve regije u Hrvatskoj imaju nedovoljnu raspoloživost i dostupnost socijalnih usluga koje se pružaju ranjivim skupina. Ovaj problem prepoznaje i Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti te između ostalog kao specifičan cilj navodi promicanje socijalne uključenosti i smanjenje nejednakosti kroz poboljšan pristup socijalnim uslugama te prelazak s institucionalne skrbi na skrb u zajednici putem poboljšane socijalne infrastrukture.

demontažu socijalne države odozdo. Osnivanje novog ureda pored postojećih socijalnih ustanova može se kvalificirati kao neracionalna i nesvrhovita odluka, odnosno, kao daljnja birokratizacija, nepotrebno bujanje državnog aparata i nepotrebno trošenje novaca. Ovim činom slabi se i povjerenje u postojeći sustav socijalne skrbi, a centrima za socijalnu skrb oduzimaju se njihova prirodna nadležstva. Osnivanje jedinstvenih centara za naknade proizvodi novi socijalni rizik slabljenja učinkovitosti institucija socijalne politike. Nedjelotvornost reforme iz korisničke perspektive utjecat će na znatan dio korisnika, osobito siromašnih, koji će biti dezorijentirani. Korisnici ovih davanja na dnevnoj osnovi trebaju i različite usluge, osobito savjetodavnu pomoć, a ovaj će koncept siromašne korisnike učiniti nevidljivim struci. Oni se javljaju u instituciju koja nema uvida u njihove cjelokupne probleme i socijalna prava pa time neracionalno troše vrijeme. U okolnostima slabljenja skrbničkih kapaciteta obitelji ova reforma ranjive obitelji upućuje na još jedna vrata na kojima neće naći odgovore na sve veće neizvjesnosti.

Država nema sve korisnike naknada i socijalnih usluga na istom mjestu pa su time umanjeni i utjecaji koje socijalni programi trebaju ostvariti. Naspram vladinog administrativno-tehničkog pristupa zagovaramo reformu s težištem na korisničkoj perspektivi gdje će novčana davanja biti u centrima socijalne skrbi kao stožernim institucijama socijalne države. Centri imaju odgovarajuće profesionalne kompetencije, akumulirana znanja i iskustvo za pružanje objedinjenih novčanih davanja. Jačanju institucionalnih kapaciteta centara, za obavljanje ovog posla, doprinijet će nova zapošljavanja, bolja oprema, odgovarajući prostorni uvjeti te potrebno osposobljavanje zaposlenih. Time će ova reforma biti učinkovitija, s manje uloženi sredstava ostvarit će se veći učinci.

Informacije o projektu

Projekt: Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja

Razdoblje provedbe projekta: siječanj 2015. – prosinac 2015.

Nositelj projekta: CERANEO- Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Partneri:

- Agencija lokalne demokracije Sisak (ALD Sisak)
- Agencija lokalne demokracije iz Osijeka
- Udruga "Agencije lokalne demokracije" iz Brtonigle
- Zdravi grad iz Splita

Donator: Nacionalna zaklade za razvoj civilnog društva

Kratki sažetak projekta

Razvoj partnerskih odnosa s ciljem povećanja kapaciteta partnerskih organizacija i ključnih dionika na regionalnoj razini radi prepoznavanja i rješavanja rastućeg broja novih socijalnih rizika u kontekstu europeizacije hrvatske socijalne politike te njihov utjecaj na kreatore i donositelje javnih politika.

Cilj projekta

Povećanje kapaciteta dionika na regionalnoj razini za suočavanje s rastućim socijalnim rizicima u kontekstu europeizacije hrvatske socijalne politike

Glavne aktivnosti projekta

Edukacija predstavnika projektnog tima, analiza stanja socijalnih politika na regionalnim i lokalnim razinama, izrada regionalnih izvještaja o izazovima socijalne politike, izrada i tiskanje brošure „Europeizacija europske socijalne politike“ za sudionike edukativnih radionica, četiri regionalne radionice (Split, Osijek, Sisak, Brtonigla i Zagreb), završna konferencija u Zagrebu—te izrada i tiskanje publikacije „Hrvatska socijalna povelja“.

Područja provedbe projekta

Splitsko-dalmatinska županija, Šibensko-kninska županija, Primorsko-goranska županija, Istarska županija, Sisačko-moslavačka županija, Karlovačka županija, Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija.

Glavni nalazi regionalnih radionica i rasprava

Skupine u riziku od socijalne isključenosti i siromaštva

Posljednjih godina krize, prepoznaju se određene „nove“ skupine stanovništva u riziku, uz i dalje zastupljenost „tradicionalnih“ skupina, poput siromašnih, umirovljenika i drugih, u lokalnim programima socijalne zaštite. Dolazi do povećanja socijalne ranjivosti, koja pogađa i ranije srednje društvene slojeve (Bežovan i sur., 2014.). Neke od ranjivih skupina koje se ističu su **jednoroditeljske obitelji, djeca s teškoćama u razvoju, nezaposleni mladi, „novi beskućnici“, osobe koje žive u neprimjerenim stambenim uvjetima**, primjerice bez vode ili struje, **osobe u riziku od deložacija te najmoprimci na slobodnom tržištu** (uglavnom neregulirano tržište). Sve je naglašeniji socijalni problem i **siromaštvo djece**: *„Mi svake godine u školi provodimo interni upitnik kad nam dođu učenici u prvi razred, da snimimo socijalnu i ekonomsku sliku naših učenika, i ove godine imamo stvarno strašne pokazatelje, dobili smo jako siromašnu generaciju, što je pokazatelj i Gline i Kostajnice... Dolaze sve siromašnija djeca prema materijalnim kriterijima... Nama se dogodi da dijete padne u nesvijest jer nije jelo“* (regionalna rasprava Sisak). Pored navedenog, ističe se nova socijalno ranjiva skupina, tzv. „obespravljeni“ – **pojedinci i obitelji opterećeni stambenim kreditima** (posebice u CHF). Kao novi socijalni rizik prepoznaje se **energetski siromašna** kućanstva. Ističu se i **zaposleni siromašni**, odnosno pojedinci i obitelji s nedostatnim prihodima za podmirenje osnovnih životnih potreba, a koji ne ispunjavaju uvjete za ostvarivanje prava na pomoć u sustavu socijalne skrbi. Također se izdvajaju i **starije i nemoćne osobe** koje su u potrebi tuđe njege, a ne mogu ostvariti pravo na institucionalnu skrb ili pomoć u kući, zbog nerazvijenosti i nedostupnosti usluga. Nerazvijenost i neadekvatnost usluga skrbi posebno se ističe u skupini **psihički bolesnih osoba**, koje se često neprimjerenom zbrinjavaju. Specifično za slavonske županije, socijalno ugroženima našle su se i osobe pogođene poplavama 2014. godine.

Neke od ranjivih skupina koje se ističu su: jednoroditeljske obitelji, djeca s teškoćama u razvoju, nezaposleni mladi, „novi beskućnici“, pojedinci i obitelji opterećeni stambenim kreditima, energetski siromašna kućanstava, zaposleni siromašni, starije i nemoćne osobe te psihički bolesne osobe.

Regionalne razlike u pristupu socijalnim uslugama: problem priuštivosti i pristupačnosti usluga

Značajne su regionalne razlike i nejednakosti u pristupu socijalnim pravima i uslugama. Posebice je u ruralnim sredinama s manjom gustoćom naseljenosti izražen problem dostupnosti i organizacije usluga. Ta su područja često prometno izolirana i „raspršena“. Na djelu su trendovi depopulacije i starenja stanovništva, a spomenuti **problem prometne izolacije poskupljuje organizaciju izvaninstitucionalnih usluga**, pri čemu su posebice ugrožene starije i nemoćne osobe. *„To nije zanimljivo udrugama koje pružaju pomoć u kući, to se njima ne isplati, daleko im je, ne žele ići za jednu uslugu tjedno tako daleko – koliko moraju pružati usluga da im to bude isplativo, ne žele...“* „Nažalost, to je činjenica, vi odete tamo, nađete jednog korisnika na toliko kilometara, drugog na toliko, troškovi amortizacije vozila su jako skupi, činjenica je da na kraju ispadne neisplativo. Vi to kroz projekte ne možete namaknuti, ne možete takve aktivnosti odrađivati čisto na volonterskoj osnovi, to mora biti profesionalno...nije nam bilo isplativo ići na taj teren“ (regionalna rasprava Sisak).

Ruralna i izolirana područja često ostaju nepokrivena socijalnim programima i uslugama i od strane javnog sektora, ali i aktivnostima udruga.

Teritorijalna neujednačenost pokazuje se i u aktivnostima o organizacija civilnog društva (OCD), što pokazuju i ranija istraživanja (Bežovan, Zrinščak, 2007.), opisujući civilno društvo kao urbani fenomen. U tom smislu, ruralna i izolirana područja često ostaju nepokrivena socijalnim programima i uslugama i od strane javnog sektora, ali i aktivnostima udruga. Kako navodi sudionica regionalnih konzultacija u Sisku: „Mi

[u Glini] nismo zanimljivi nikome, niti se projekti ne provode na ovom području, koliko to ovisi i o samoj lokalnoj samoupravi – sigurno da da... Mi nemamo niti jednu udrugu, jedino što smo uspjeli u Socijalnom vijeću pri gradu je za besplatnu školsku kuhinju, to je Grad financirano, ali to je sve. Mi imamo problema sa starima koji žive na raspršenom području, mi ne možemo naći udrugu, mi bismo platili, imamo zakonsku osnovu. Nama jedino što nešto radi je Crveni križ, oni se trude preko javnih radova, inače nema, nitko vam se ne nudi.“

U tom smislu **dolazi do neujednačenosti u socijalnim uslugama te izostaju sinergijski učinci**. Djelovanje OCD-a u pružanju socijalnih usluga također je neujednačeno i nije uvijek usklađeno s potrebama korisnika. *„Kada govorimo o ponudi socijalnih usluga, ona je vrlo raznolika, nekih usluga ima u samo jednoj županiji, a neke usluge su vrlo popularne pa ih postoji mnogo.“* (regionalna rasprava Osijek).

Očekuju se i prepoznaju budući izazovi za „manje“ jedinice lokalne samouprave u procesima decentralizacije i deinstitucionalizacije sustava socijalne skrbi te njihove očekivane uloge u

organiziranju socijalnih usluga. Dovode se u pitanje financijski i stručni kapaciteti za sudjelovanje u ovim procesima.

Kao svojevrsna iznimka pokazuje se Istarska županija i lokalne samouprave u županiji, gdje se nastoji zadržati dosadašnji „nadstandard“ osiguravanja socijalne skrbi i socijalnih usluga. Naglasak je na načelima teritorijalne ujednačenosti i dostupnosti usluga. *„Jedan od ciljeva Istarske županije je dovodenje usluga na vrata korisnika, približavajući je korisniku i izjednačavajući je bez obzira na teritorijalnu udaljenost“* (regionalna rasprava Brtonigla).

Socijalne inovacije i primjeri dobre prakse

Ranija su istraživanja (Bežovan i sur,) pokazala kako je **koncept socijalnih inovacija neukorijenjen u hrvatskom kontekstu**; on je uglavnom nepoznat stručnjacima u praksi, javnosti, čak i akademskoj zajednici. U Hrvatskoj se civilno-društveni okvir pokazuje kao prostor u kojem se javljaju i razvijaju socijalne inovacije. **Organizacije civilnog društva važni su pokretači inovativnih promjena**. Regionalne konzultacije pokazuju kako lokalni dionici prepoznaju prakse koje bi se mogle karakterizirati kao socijalne inovacije, iako navode kako sam pojam nije još ukorijenjen.

Važnost socijalnih inovacija kao novih i učinkovitijih odgovora na socijalne rizike prijemčljivija je organizacijama civilnog društva, međutim, lokalne vlasti se još uvijek dominantno vode važećim propisima.

Izostaje podrška lokalnih socijalnih sustava za razvoj inovativnih programa organizacija civilnog društva. Navode se primjeri organiziranja potrebnih usluga skrbi, posebice u ruralnim područjima (primjerice udruge žena koje pružaju pomoć i njegu starijim i nemoćnim osobama), koji ne zadobivaju potporu lokalnih vlasti. Istovremeno, lokalna samouprava i Centri za socijalnu skrb (CZSS) usmjereni su na provedbu zakona i provode programe „za koje su ovlašteni“, te rijetko ostvaruju suradnju izvan zakonskog okvira u cilju poboljšanja usluga i kvalitete života stanovnika. Pored navedenog, pokazuje se da zakonsko-administrativni okvir nije poticajan za razvoj socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva.

Kao **primjer pozitivne promjene** pokrenute od organizacija civilnog društva u Istarskoj županiji ističe se **udruga Lux Vitae**, koja okuplja licencirane psihoterapeute za provedbu tretmana počinitelja obiteljskog nasilja te koji su počeli s provođenjem tretmana uz potporu Grada Poreča. Pozitivni učinci ovog

Izostaje podrška lokalnih socijalnih sustava za razvoj inovativnih programa organizacija civilnog društva.

Nasljeđe državnog paternalizma i nepovjerenje prema civilnim inicijativama nepovoljan su socio-kulturni okvir za razvoj i širenje socijalnih inovacija u Hrvatskoj.

projekta prepoznati su s vremenom kao primjer dobre prakse i na nacionalnoj razini. Drugi istaknuti primjer su interdisciplinarni mobilni timovi za palijativnu skrb, u suradnji županije i CZSS-a, a koje sufinancira županija i Ministarstvo zdravlja.

Urbani vrtovi u Osijeku ističu se kao **uspješan primjer socijalne inovacije**, gdje su s minimalnim financijskim resursima ostvareni vidljivi socijalni učinci, kroz suradnju Grada i organizacija civilnog društva. U Splitu se ističe projekt „Svi zajedno“, kao svojevrsna socijalna inovacija usmjerena djeci iz nepovoljnih okolnosti, kroz suradnju lokalnih dionika.

Nasljeđe državnog paternalizma i nepovjerenje prema civilnim inicijativama nepovoljan su socio-kulturni okvir za razvoj i širenje socijalnih inovacija u Hrvatskoj. Zbog toga se naglašava važnost isticanja primjera dobre prakse i razmjena iskustava. Također, jačanje socijalnog kapitala, izgradnjom povjerenja, umrežavanjem i preuzimanjem inicijative, s očekivano većom ulogom i odgovornosti građana (korisnika usluga), pretpostavka je razvoja socijalnih inovacija.

Utjecaj organizacija civilnog društva na lokalne politike i programe: dosezi i ograničenja

Regionalne rasprave ukazuju na nerazvijenost sustavne suradnje vlasti s OCD-om; ona često ovisi o senzibiliziranosti donositelja politika za suradnju i razumijevanje uloge civilnog društva, a uslijed promjena vlasti, potrebno je iznova izgrađivati povjerenje i suradnju.

Suradnja s lokalnim vlastima nije ujednačena, pri čemu OCD ponekad ostvaruju bolju suradnju i utjecaj na nacionalnoj, nego na lokalnim razinama.

Istraživanja civilnog društva u Hrvatskoj posljednjih 15-tak godina pokazuju kako je utjecaj OCD-a na politike na nacionalnoj i lokalnim razinama i dalje relativno skromnog dosega, iako se navode primjeri područja u kojima su OCD učvrstile svoju poziciju i stekle legitimitet u aranžmanima vladavine (Bežovan, Zrinščak, 2007.; Matančević, Bežovan, 2013.). Ipak, spomenuta istraživanja te regionalne rasprave ukazuju na nerazvijenost sustavne suradnje vlasti s OCD-om; ona često ovisi o senzibiliziranosti donositelja politika za suradnju i razumijevanje uloge civilnog društva, a uslijed promjena vlasti, potrebno je iznova izgrađivati povjerenje i suradnju. „Kod nas je situacija takva da kad god dođe neka nova vlast, mora se ponovno uspostavljati odnos. Ova zadnja je poseban slučaj, jer je na čelu Odjela za zdravstvo i socijalnu skrb osoba koja smatra da udruge uopće ne bi trebale postojati i da sve to trebaju raditi državne institucije. Tako da s njima uspostaviti neki kontakt, da ne kažem utjecati na politike, je nemoguće“ (regionalna rasprava Split).

Suradnja vlasti i organizacija civilnog društva često je samo formalne prirode. Kao primjer navodi se Zakon o mladima: „*Udruge su predlagale određene stavke, godinama se radilo na Prijedlogu zakona o mladima, a na kraju je država preuzela inicijativu i krenuli su u rezanje svega što je predloženo*“; „*Savjet mladih je čisti formalizam, namjera je bila da bude savjetodavno tijelo, međutim, u praksi je samo forma koja se na silu mora provoditi*“ (regionalna rasprava Sisak).

Suradnja s lokalnim vlastima nije ujednačena, pri čemu OCD ponekad ostvaruju bolju suradnju i utjecaj na nacionalnoj, nego na lokalnim razinama. **Split se ističe kao primjer nerazvijene suradnje OCD-a i Grada, te niske razine uključenosti predstavnika OCD-a u proces izrade plana socijalne skrbi.** „*U društvu uopće ne postoji svijest ili znanje o tome što je dobra vladavina, a da ne govorimo kako velika većina gradova uopće ne želi upoznati taj princip rada i tako funkcionirati*“ (regionalna rasprava Split).

Loša suradnja CZSS-a, lokalnih vlasti i drugih dionika ističe se i u regionalnim konzultacijama u Sisku, ali i u Osijeku. „*Što se tiče suradnje s lokalnom upravom i utjecaja na lokalne politike, rekla bih da tu nisu baš dobra iskustva, sve se svodi na osobne kontakte i poznanstva*“ (regionalna rasprava Osijek). S druge strane, **bolja suradnja CZSS-a, gradova i drugih lokalnih dionika navodi se na području Istarske županije.** Ističe se suradnja CZSS-a i lokalnih samouprava u izradi individualnih planova promjene korisnika socijalne skrbi, u cilju bolje koordinacije mjera i smanjenja „preklapanja“ prava te boljeg praćenja učinaka mjera.

Suradnja lokalnih dionika u organiziranju i pružanju socijalnih usluga: prepreke jačanju prakse su-upravljanja

Ranija istraživanja (Bežovan i Zrinščak, 2001.; Bežovan, 2007., 2010.; Matančević, 2014.) istakla su **problem slabe suradnje lokalnih dionika u programima socijalne skrbi** (CZSS-a, jedinica regionalne i lokalne samouprave, ustanova, OCD-a, gospodarskog sektora i drugih) i **izostanka sinergijskih učinaka suradnje.** Regionalne rasprave ukazuju na i dalje raširen problem loše međusektorske suradnje u pružanju socijalnih usluga, što je posebno istaknuto na raspravi u Splitu.

Regionalne rasprave ukazuju na i dalje raširen problem loše međusektorske suradnje u pružanju socijalnih usluga.

Kako navodi sudionica regionalne rasprave u Sisku, **Centri za socijalnu skrb usmjereni su na provedbu zakona i malo je inicijativa lokalnih dionika za razvoj novih programa i usluga:** „*Dolazim iz grada gdje je siromaštvo vrlo prepoznatljivo, ljudi zaista teško žive. Kod nas je ipak najvažnije – „daj mi jednokratnu“, to puko preživljavanje. Mi imamo zakone koje*

trebamo provoditi, sve ostalo je nadogradnja, koliko imate vremena, prostora, želje da se pokrenete, umrežite s drugima“ (regionalna rasprava Sisak).

„U državnim institucijama ne rade ljudi koji bi se dovoljno angažirali, ne zalažu se dovoljno, a opet to se veže uz puno birokracije, administracije, svi su oni operativci koji ispunjavaju određene zakonske odredbe“ (regionalna rasprava Sisak).

Diskontinuitet vlasti i „politike“ prepreka je jačanju i razvoju suradnje. Uobičajeno je da se s promjenama vlasti na nacionalnoj ili lokalnim razinama mora iznova uspostavljati suradnja. Pored toga, promjenama vlasti dolazi do diskontinuiteta programa skrbi ili financiranja socijalnih usluga koje provode OCD, čime korisnici ostaju bez potrebne skrbi.

Diskontinuitet vlasti i „politike“ prepreka je jačanju i razvoju suradnje. Uobičajeno je da se s promjenama vlasti na nacionalnoj ili lokalnim razinama mora iznova uspostavljati suradnja. Pored toga, promjenama vlasti dolazi do diskontinuiteta programa skrbi ili financiranja socijalnih usluga koje provode OCD, čime korisnici ostaju bez potrebne skrbi: „[...]konkretno, dnevnih boravaka i pomoći u kući za skupinu starijih i nemoćnih osoba...to su bili izvanredno implementirani programi od Visa do Vrlike, Ministarstvo socijalne politike i mladih je svojim pristupom i zakonskim rješenjima uništilo takve programe, koje su između ostalog provodile i neke sjajne udruge“ (regionalna rasprava Split). Kao primjer dobre prakse suradnje lokalnih dionika i sinergijskih učinaka navodi se program „Svi zajedno“, koji se provodi u Splitu, u suradnji CZSS-a, županije, organizacija civilnog društva i drugih

dionika, usmjerenog na djecu iz nepovoljnih životnih okolnosti, kojima se omogućava sudjelovanje u sportsko-rekreacijskim, obrazovnim i drugim aktivnostima; međutim i u ovom primjeru ističe se prijetnja održivosti programa.

Sudionici navode i često **prebacivanje odgovornosti za organiziranje i financiranje socijalnih programa** između jedinica lokalne samouprave i CZSS-a. Također, **zavodi za zapošljavanje uglavnom nisu ukorijenjeni u lokalne zajednice i ne razvijaju suradnju s drugim lokalnim dionicima** (također u: Bežovan, 2010.). Kako navodi sudionica konzultacija u Osijeku: „*Ja sam sad već drugi mandat u vijeću i pokušavam to progurati, međutim oni kažu, tu je CZSS, neka oni to rješavaju, to je njihov posao. Tako da mislim da ćemo još jako puno raditi na tome da se osvijestio da se ne mora raditi samo i isključivo ono što piše da moraš, nego da se mogu raditi i druge stvari da bi život stanovnika bio kvalitetniji“.*

Kako navode predstavnici regionalne rasprave u Splitu, rezultati ranije provedenog istraživanja pokazuju kako **lokalni dionici ne razumiju koncept kombinirane socijalne politike i tek manji dio ispitanika ocjenjuje kvalitetu međusektorske suradnje u pružanju socijalnih usluga dobrom**. Navodi se i potreba bolje koordinacije i jačanja suradnje između

organizacija civilnog društva, što bi očekivano povećalo njihov utjecaj i razvoj modela dobre vladavine.

Donekle specifičnost Istarske županije pokazuje se u primjerima uključivanja građana – korisnika usluga u planiranje i organiziranje socijalnih programa i usluga, vodeći se procjenom njihovih potreba. Primjer je izrada Programa javnih potreba u zdravstvu i socijalnoj skrbi u Istarskoj županiji, kao primjera participativnog procesa u koji su bili uključeni građani i drugi dionici. *„Taj problem smo detektirali kroz procjenu potreba gradova u Istarskoj županiji, koji je išao 2012. godine. Procjena potreba je rađena tako da su pozvani svi ključni dionici, dakle kroz fokusne grupe s javnom upravom, organizacijama civilnog društva, medijima. Županijska skupština svake godine donosi operativni program u čiju izradu, na svakom prioritetu, su okupljeni svi ključni dionici“* (regionalna rasprava Brtonigla).

Izazovi socijalnog planiranja i razvoja mreže socijalnih usluga

Proces izrade socijalnih planova, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, pokazuje se neujednačen u različitim županijama te dijelom ovisi o kapacitetima dionika i dovezima vladavine. Dok predstavnici regionalne rasprave u Splitu navode neadekvatnu uključenost lokalnih dionika u izradu socijalnog plana, primjer izrade plana za Osječko-baranjsku županiju pokazuje dobru zastupljenost svih dionika: ustanova, udruga, županije i drugih.

Ranije spomenute prepreke vezne uz diskontinuitet suradnje uslijed promjena nacionalne i lokalnih vlasti, što dovodi do diskontinuiteta programa socijalne skrbi, dovodi u pitanje prava korisnika na uslugu.

Socijalno planiranje i razvoj „mreže“ socijalnih usluga i dalje se vide kao prepreke povećanju pristupačnosti i priuštivosti socijalnih usluga.

Slabosti koordinacije sustava socijalnih usluga između nacionalne i lokalnih razina prepreka je razvoju kombinirane socijalne politike te procesima decentralizacije i deinstitutionalizacije.

Izostaju sinergijski učinci, uslijed slabosti međusektorske suradnje, kao i koordinacije između nacionalne i lokalnih razina: *„Kad se gledaju iznosi koje pojedine jedinice lokalne samouprave izdvajaju za socijalne usluge, koje one u svom proračunu moraju planirati, to svatko radi po nekakvom svom interesu, hrpa novca se rasprši bez ikakvih učinaka“* (regionalna rasprava Osijek).

Socijalno planiranje i razvoj „mreže“ socijalnih usluga i dalje se vide kao prepreke povećanju pristupačnosti i priuštivosti socijalnih usluga. U tom smislu, navodi se primjer organizacija osoba s invaliditetom koje pružaju usluge svojim članovima, a koje nisu članovi mreže često ne ostvaruju kvalitetnu suradnju s vlastima i ostaju „izvan“ sustava socijalnih usluga.

Slabosti koordinacije sustava socijalnih usluga između nacionalne i lokalnih razina prepreka je razvoju kombinirane socijalne politike te procesima decentralizacije i deinstitucionalizacije. „*Problem na nacionalnoj razini je što većina propisa kojima bi se konkretnije odredili uvjeti koje trebaju ispunjavati osobe koje bi bile pomoćnici u nastavi nije donesena. Mi na lokalnim razinama imamo velike probleme jer preporuka je da se i za djecu u predškolskim programima obrazovanja osigura asistent u nastavi, ali na državnoj razini to još nije regulirano. Isto tako, udomiteljstvo nam je problem, ne zato jer su ljudi neinformirani ili neosjetljivi, nego jer je neuređen sustav udomiteljstva na državnoj razini. Idemo u deinstitucionalizaciju i smještavamo djecu u udomiteljske obitelji, a nemamo nikakvog sustava praćenja, edukacije, evaluacije, jednostavno, ne postoji sustav*“ (regionalna rasprava Brtonigla).

Udruge – važan pokretač inicijativa na lokalnim razinama

Djelovanje OCD-a, uključujući i organizacije koje privlače sredstva iz EU i drugih stranih izvora, lokalne vlasti često ne prepoznaju kao doprinos socijalnom ulaganju u zajednicu, već isključivo kao „trošak“.

Regionalne rasprave pokazuju kako su **udruge važan pokretač (inovativnih) inicijativa na lokalnim razinama**. Kao primjer pokretanja takvog projekta, kojim se ostvarila suradnja Ministarstva gospodarstva i Ministarstva socijalne politike i mladih jest **projekt DOOR-a „Smanjenje potrošnje energije i promjena navika“**, koji se u suradnji s inozemnim partnerima u Hrvatskoj provodi na području Sisačko-moslavačke županije, sufinanciranog sredstvima EU-a. Između ostalih, cilj projekta je utjecati na donošenje politika i strategija i definiranje energetske siromašnih kućanstava te inoviranje nove socijalne usluge – energetske savjetovanja (regionalna rasprava Sisak).

Udruge se pokazuju važnim partnerom lokalnim vlastima u provedbi socijalnih programa i usluga: „*U organizacijama civilnog društva se krije jako puno potencijala... Dakle konkretno u Pazinu, Crveni križ, udruga umirovljenika i udruga Naša djeca – pa da nemam njih, nemam ništa!*“ (regionalna rasprava Brtonigla).

Također, ističe se važnost udruga za jačanje kapaciteta u cilju osnaživanja manjih, lokalnih udruga u pripremi i provedbi projekata, odnosno privlačenju sredstava, te ostvarivanja pozitivnih učinaka na razvoj manjih zajednica. „*Rekao sam načelniku, dajte da zajedno identificiramo udrugu u kojoj postoji potencijal, da mi kao „vanjski suradnik“ s njom surađujemo, uključujemo u naše projekte kako bi ih osnažili... ta udruga je uspješno aplicirala*

s projektom u iznosu 200 tisuća kuna, i to je ta priča – ta sredstva idu u tu zajednicu“ (regionalna rasprava Osijek).

Međutim, često se ne prepoznaje komponenta socijalnog ulaganja u projektima udruga. To se vidi kao pitanje političke volje i prioriteta, **lokalne vlasti ne prepoznaju važnost projekata za razvoj zajednice**. Djelovanje OCD-a, uključujući i organizacije koje privlače sredstva iz EU i drugih stranih izvora, lokalne vlasti često ne prepoznaju kao doprinos socijalnom ulaganju u zajednicu, već isključivo kao „trošak“. Pored toga, **javne ustanove i lokalne vlasti često pokazuju nepovjerenje prema profesionalnim kapacitetima i kvaliteti programa i socijalnih usluga koje provode organizacije civilnog društva** (Bežovan, Zrinščak, 2007.). *„Sada se vidi upravo na lokalnoj razini – OCD imaju rješenja na bezbroj problema koji stoje pred mladima, ali nedovoljnu potporu resornih ministarstava da se ti problemi riješe. No na OCD i njihova rješenja se gleda kao da je to neprofesionalno. Dovodi se do pitanja kome mi to služimo kao OCD i možemo li nešto promijeniti kad nemamo potporu?“* (regionalna rasprava Sisak).

U Splitsko-dalmatinskoj županiji, OCD osiguravaju važnu infrastrukturu socijalnih usluga, koje s *„malo sredstava postižu jako velike rezultate“* (regionalna rasprava Split). Pored toga, **navodi se kako su udruge (treći sektor) nadopuna državno-institucionalnog okvira koji nema dostatnih kapaciteta osigurati potrebne usluge: „treći sektor se jako brzo prilagođava, jako brzo prepoznaje potrebe određenih skupina, radi na vrlo kvalitetan način u većini slučajeva i iznad svega vrlo je fleksibilan u promjenama, daje pristup novim uslugama“** (regionalna rasprava Split). Kao primjer dobre prakse navodi se centar za beskućnike koji vodi udruga Most.

Izazovi profesionalizacije kao pretpostavke suradnje lokalnih dionika i jačanja uloge OCD u pružanju usluga

Kao prepreka jačanju suradnje lokalnih dionika i razvoja socijalnih usluga izdvaja se **problem nedostatnih ljudskih resursa i profesionalnih kapaciteta u jedinicama lokalne samouprave, posebice u općinama i manjim sredinama**. Nedostatni ljudski i financijski resursi u općinama otežavaju izgradnju partnerstva i razvoj socijalnih programa. Često su zaposlenici u gradovima i općinama odgovorni za različite sektore i područja te se ističe problem nerazumijevanja sustava socijalne skrbi, kao i nerazumijevanje poslanja udruga. Na ove probleme ukazala su i ranija istraživanja (Bežovan, 2007., 2010.).

Nedostatni ljudski i financijski resursi u općinama otežavaju izgradnju partnerstva i razvoj socijalnih programa.

Ističe se potreba edukacije i jačanja profesionalnih kapaciteta jedinica lokalne samouprave u području socijalne skrbi, kao i jačanje partnerstva s udrugama i drugim dionicima.

Ističe se i prepreka nedostatnih kapaciteta u gradovima i općinama za sudjelovanje u projektima, pri čemu su raspoloživi EU fondovi noviji izazov za OCD i druge dionike.

Ističe se **potreba edukacije i jačanja profesionalnih kapaciteta jedinica lokalne samouprave u području socijalne skrbi, kao i jačanje partnerstva s udrugama i drugim dionicima.** „Govorim iz perspektive malog ruralnog područja gdje imate niske kapacitete, po jednu osobu koja u lokalnoj upravi radi na gospodarstvu, socijalnoj skrbi, itd. Imamo to što imamo, treba ih educirati, pomoći, razviti partnerstva... s time da „odozgo“ nemate podršku, od strateškog planiranja pa nadalje.“ (regionalna rasprava Sisak). „Općine najčešće uopće ne reagiraju, premalo je kadra, ne stignu i ne znaju, imaju premalo ljudskih i financijskih kapaciteta“ (regionalna rasprava Brtonigla).

Pored toga, **ističe se i prepreka nedostatnih kapaciteta u gradovima i općinama za sudjelovanje u projektima, pri čemu su raspoloživi EU fondovi noviji izazov za OCD i druge dionike.** Kako navodi sudionik regionalne rasprave u Splitu: „Ja sam radio u gradu na projektu u području socijalne skrbi, a u projektu je bilo još pet osoba koje skoro da nisu znale da su u tom projektu... Hoću reći da sustav grada nije uopće prilagođen, sve je na razini neke edukacije, ali ne postoji volja upravljačke strukture da se tu nešto promijeni... to je više na razini pojedinaca i na razini slučajnosti, Jedna osoba je tako i to želi raditi, pokušava voditi, ali ostali ništa...“ (regionalna rasprava Split).

Jačanje privatne inicijative otvara pitanje profesionalizacije OCD-a i fizičkih osoba pružatelja usluga skrbi, pri čemu često izostaje sustavno planiranje i potpora. Javljaju se barijere korištenja raspoloživih (ljudskih) resursa, između ostalog, nepriučivost programa obrazovanja i obučavanja (prekvalifikacije) za pružanje ovih usluga. Kao područja interesa i potrebe za razvojem usluga navode se primjeri udomiteljstva, skrbi za djecu („dadilje“) i skrbi za starije i nemoćne. „[...] na primjer, program za dadilje, gdje postoji velika mogućnost zapošljavanja nezaposlenih osoba, zakonodavac je postavio takve uvjete, da se treba platiti edukacija, što je toliko skupo da ljudi nemaju novaca za to. Podružnica obiteljski centar je ta koja izdaje rješenja za dadilje, mi smo imale upita, slale smo ih na lokalnu i regionalnu upravu da im se odobri financiranje te edukacije, da se počnu baviti i osiguravati sredstva za život, ali je izostala podrška s te razine“ (regionalna rasprava Sisak).

Nerazvijen sustav edukacije i praćenja kvalitete usluga prepoznaje se kao prepreka jačanju privatne inicijative i razvoja kombinirane socijalne politike na lokalnim razinama.

Izazovi financijskoj održivosti programa socijalnih usluga

Nova Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (NN, 26/2015) postavlja nove, složenije administrativne zahtjeve udrugama, ali i jedinicama lokalne samouprave u njihovim programima potpore organizacijama civilnog društva. Posebice se prepoznaje problem za male općine, koje nemaju ljudske kapacitete za odgovoriti na te zahtjeve. Kako navodi predstavnik općine Nijemci, „[...] imamo mnogo udruga koje su praktički odustale od sredstava iz općinskog proračuna upravo iz razloga što nisu mogle ispuniti sve one proračunske kriterije koje smo zadali kroz ovaj sustav. Ovo će nam biti nova prilika da analiziramo situaciju i da za sljedeću godinu ispravimo sve one nedostatke koje ćemo uočiti tijekom ove godine. Ali, ovo je primjer loše prakse kod nas, jer ne znam koliko je jedinica lokalne samouprave raspisalo natječaje za korištenje sredstava iz svog proračuna, mislim svega četiri, pet“ (regionalna rasprava Osijek).

„Grad raspisuje neke natječaje, od kojih smo mi odustali, ne zato jer ne možemo zadovoljiti kriterije, nego zato što njima napisati projekt u vrijednosti 20 tisuća kuna je isti posao kao i napisati europski projekt u vrijednosti 100 tisuća kuna, pa smo se radije opredijeliti za europske projekte. Od njih dobiti sufinanciranje, nešto smo uspjeli kroz ovaj projekt sad, ali to sve ide više-manje preko osobnih poznanstava, ako nekog znaš tamo, onda će te malo pogurati“ (regionalna rasprava Split).

Spomenuta uredba i novi Zakon o udrugama (NN, 77/2014.) prepoznaju se kao prijetnja civilnom društvu, prije svega manjim udrugama koje nemaju financijskih i ljudskih kapaciteta, ali su značajne za lokalnu zajednicu. „Ja sam jako motiviran za rad s udrugama u zajednici, u malim sredinama, tu realno vidim naš život i svakodnevicu, i kad vi njima spustite nešto s razine Nacionalne zaklade i ministarstva, pa njima treba tjedan dana da uopće shvate što trebaju napraviti... treba voditi računa o realnoj potrebi zadovoljavanja tog administrativnog, da se ne pretjeruje u tim stvarima, jer dobijete situaciju koja dodatno demotivira udruge“ (regionalna rasprava Osijek).

Navedene promjene utječu i na mogućnosti podrške udrugama u prijavi na natječaje unutar EU fondova, u vidu sufinanciranja projekata: „Više ni jedna udruga ne može dobiti niti jednu lipu za sufinanciranje, nego se mora javiti na natječaj“ (regionalna rasprava Split).

Problem financiranja projekata OCD-a na lokalnim razinama utječe na održivost programa socijalnih usluga. Financijska podrška koju organizacije dobiju iz lokalnih javnih izvora uglavnom je nedostatna za organiziranje pružanja usluga na trajnijoj osnovi te utječe na učinke i kvalitetu usluga, ali i otvara pitanja prava korisnika u pristupu socijalnim uslugama.

U Istarskoj županiji sudionici navode dobru suradnju i partnerstvo OCD-a i lokalne samouprave te održiviji financijski okvir djelovanja OCD-a temeljem ugovora o višegodišnjem financiranju i partnerstvu. Financiranje organizacija usklađeno je s definiranim prioritetnim područjima te s evaluacijom njihova rada.

Ističe se potreba definiranja lokalnih prioriteta socijalnog razvoja u programima financiranja organizacija civilnog društva, vodeći računa o primjerenosti administrativnih zahtjeva i stvaranju poticajnog okruženja za razvoj lokalnih civilnih inicijativa. „*Stvari se događaju na dva kolosijeka, postoje oni koji rade, neovisno o teškoćama, i postoje oni koji financiraju one koje poznaju, a ovi drugi im nisu zanimljivi.*“ (regionalna rasprava Osijek).

Problem financiranja projekata OCD-a na lokalnim razinama utječe na održivost programa socijalnih usluga. **Financijska podrška koju organizacije dobiju iz lokalnih javnih izvora uglavnom je nedostatna** za organiziranje pružanja usluga na trajnijoj osnovi te utječe na učinke i kvalitetu usluga, ali i otvara pitanja prava korisnika u pristupu socijalnim uslugama.

Slabosti praćenja i pouzdanih baza podataka kao pretpostavke planiranja i razvoja suradnje

Ističe se problem nepostojanja pouzdanih baza podataka o organizacijama civilnog društva i drugim pružateljima usluga te njihovim programima.

Kao prepreka planiranju i provedbi socijalnih programa na lokalnim razinama ističe se problem nepostojanja pouzdanih baza podataka o organizacijama civilnog društva i drugim pružateljima usluga te njihovim programima. Jedinice regionalne i lokalne samouprave često nemaju ažurirane baze podataka. **Nepostojanje vjerodostojnih pokazatelja i slabosti suradnje dionika prepreka su razvoju usluga prema potrebama korisnika.** „*U Vinkovcima smo imali informaciju za Vukovarsko-srijemsku županiju da financira rad 38 udruga koje se bave pružanjem socijalnih usluga, tri su se pojavile i odgovorile na upitnik. U Virovitičko-podravskoj županiji susreli su*

se ljudi koji se ne znaju, županija ne zna za udruge koje se bave socijalnim uslugama, udruge koje se bave ne dobivaju novce od županije, nego ih dobiva netko drugi...na terenu je stvarno kaos.“ (regionalna rasprava Osijek).

S druge strane, kao pozitivan primjer ističe se Istarska županija, gdje sudionici regionalne rasprave navode praksu procjene potreba građana prilikom sačinjavanja lokalnih socijalnih programa, kao i uključenost svih relevantnih dionika u njihovu izradu.

Zakonsko - administrativni okviri: prenormiranost kao prepreka jačanju uloge OCD i privatne inicijative u socijalnim uslugama

Ranije spomenute **novije izmjene zakonskog okvira djelovanja udruga prepoznaju se kao prijetnja slobodi udruživanja i djelovanju manjih udruga**, ali važnih za izgradnju socijalnog kapitala u lokalnim zajednicama. Udruge se u administrativnim zahtjevima, prema riječima sudionika rasprave u Osijeku „izjednačava s institucijama koji su direktni korisnici državnog proračuna“. Također, ovakav okvir predstavlja prijetnju jedinicama lokalne samouprave, prije svega općinama, sa slabijim financijskim i ljudskim resursima, u izgradnji poticajnog (financijskog) okvira za potporu organizacijama civilnog društva.

Naglašava se **potreba veće decentralizacija, kako bi se koristio potencijal lokalnih zajednica**. Međutim, raniji uvidi (Bežovan, Zrinščak, 2001.) ukazuju kako se decentralizacija socijalne politike provodila „odozgo“, što je umanjilo lokalne kapacitete i pasiviziralo ljudske resurse. Prepoznaje se problem prevelike normiranosti, čime se „guše“ inicijative.

Takav okvir nepotican je za razvoj civilne inicijative i jačanje socijalnog kapitala, s očekivanim učincima u socijalnom i gospodarskom razvoju. „Mislím da je ključno poraditi na decentralizaciji države, jer ovako centralizirana ne može potaknuti razvoj civilnog društva. Recimo, moja općina ne može pod povoljnijim uvjetima iznajmiti prostor nekoj lokalnoj udruzi ili zadruzi. Prostorí zjape prazni, ne možemo ih dati primjerice socijalnoj zadruzi, nego moramo raspisati natječaj, ne smijemo spuštati cijenu, a nama bi daleko veći interes bio da za jednu kunu iznajmimo prostor i stavimo to u funkciju, jer bi proizveli nove vrijednosti u našoj zajednici i zaposlili ljude“ (regionalna rasprava Osijek).

Razvoj socijalnog poduzetništva, kao očekivanog doprinosa socijalnom uključivanju i ponudi socijalnih usluga, i dalje se odvija unutar relativno nepovoljnog zakonskog i financijskog okvira te je sam koncept relativno nepoznat stručnjacima.

Razvoj socijalnog poduzetništva, kao očekivanog doprinosa socijalnom uključivanju i ponudi socijalnih usluga, i dalje se odvija unutar relativno nepovoljnog zakonskog i financijskog okvira te je sam koncept relativno nepoznat stručnjacima. „Imamo u selu udrugu žena koja radi skrb o starijim osobama duži niz godina na jednoj vrlo kvalitetnoj razini i često su u situaciji da ne dobiju projekte jer se radi o maloj udruzi koja nema drugih kapaciteta osim pružanja usluga starijim osobama, i onda moljaku općinu pa im se to da ili ne da, sve na kapaljku. Rekla sam načelniku, ako već imate višak sredstava u proračunu za socijalne programe, zašto ne date udruzi da se zaposli jedna žena pa da se osigura skrb koja je stvarno potrebna,

ima jedno 60-tak starijih osoba po malim, teško dostupnim mjestima...ali ne, to se ne prepoznaje“ (regionalna rasprava Osijek).

Nepovoljan zakonsko-administrativni okvir prepreka je jačanju socijalnih inovacija. „Kod provedbe socijalnih inovacija moramo imati itekako na umu zapreku koju predstavljaju administrativne poteškoće. Naše iskustvo je da u ustanovi imamo prostora koji nam nije dovoljno iskorišten pa smo razmišljali o mogućnosti da iznajmljujemo taj prostor u sezoni turistima, a naši korisnici koji imaju kapaciteta da pritom brinu primjerice o usluzi pranja, glačanja, pospremanja, općenito brige o tim prostorima i da ih na taj način zaposlimo. Zapreka na koju smo odmah naišli je da su nam rekli da ustanova ne može biti pokretač socijalnog poduzetništva u tu je svaka priča oko daljnjeg razvoja ideje stala.“ (regionalne konzultacije Brtonigla).

Slično iskustvo navode i predstavnica **socijalnog poduzeća „Rodin let“** (regionalna rasprava Zagreb); bez obzira na socijalne ciljeve i misiju organizacije, izjednačava ih se s drugim profitnim organizacijama i ne ostvaruju povoljniji porezni status, što može biti prijatna njihovoj održivosti.

Izostaje podrška organizacijama civilnog društva, ne prepoznaje se širi socijalni i ekonomski doprinos na razvoj lokalnih zajednica: „Govorio sam, isplati se vama kao općini da kroz podršku u smislu besplatnog prostora, novčanu itd., svatko u svojoj zajednici stvori tu jednu točku oko koje će se kasnije širiti kapacitet... samo nema još uvijek svijesti u lokalnoj zajednici da to nije trošak, nego investicija“ (regionalna rasprava Osijek).

Mediji i slabosti izgradnje javnosti oko socijalnih problema

Uloga medija u izgradnji javne svijesti o socijalnim problemima i u promociji civilnog društva još je ranije prepoznata kao relativno ograničenog utjecaja. **Novinari i urednici posvećuju**

Regionalne rasprave također ukazuju na nesustavno medijsko praćenje ovih tema, a suradnja s (lokalnim) medijima često ovisi o osobnim poznanstvima.

malo pažnje i slabo su informirani o ulozi civilnog društva u modernim društvima. Također, mediji često percipiraju organizacije civilnog društva kao one u kojima se prakticira korupcija (Bežovan, Zrinščak, 2007.; Matančević, Bežovan, 2013.). Regionalne rasprave također ukazuju na nesustavno medijsko praćenje ovih tema, a suradnja s (lokalnim) medijima često ovisi o osobnim poznanstvima. Kao pozitivni primjeri navode se neprofitni mediji, primjerice Cenzura plus, koji su posvećeni promociji i razumiju poslanje civilnog društva.

Naglašava se važnost isticanja primjera dobre prakse i njihovo širenje u druge lokalne zajednice, ali se i ističe kako je premalo interesa za promoviranje takvih primjera, medijima nisu dovoljno zanimljivi: „Ne postoji dovoljno nepristranih medija u manjim sredinama koji bi govorili o tome i nametnuli kao temu“ (regionalna rasprava Osijek).

PREPORUKE

»U javnosti bi trebalo promicati načelo prema kojem bi socijalna prava iz proračunskih sredstava trebala biti ista na područje cijele zemlje. Izberivost pojedinaca i kućanstava za takva prava ostvarivala bi se temeljem procjene prihoda i imovine. To bi trebalo biti načelo i procjene izberivosti građana za socijalne usluge i cijene usluga koji bi oni plaćali.

»Potrebno je izjednačiti cijenu smještaja u državnim i privatnim ustanovama socijalne skrbi s načelom da se subvencije mogu dobiti temeljem procjene prihoda i imovine pojedinih korisnika. To može biti poticajan okvir razvoja socijalnog poduzetništva i odgovor na rastuću potražnju za ovakvim uslugama.

»Potrebno je dodatno promovirati načelo dobre socijalne vladavine, kao važno načelo Europskog socijalnog fonda, te umrežavati i razvijati suradnju dionika na lokalnim razinama. To je okvir kojim se promiče i kombinirana socijalna politike te mobilizacija dodatnih resursa. Korištenjem sredstava ESF treba povećati znanja i vještine kako bi se razvile prakse dobre socijalne vladavine.

»Potrebna su ulaganja u osposobljavanje lokalnih dionika za što je moguće koristiti znatnija sredstva iz EU fondova.

»U stručnoj javnosti zagovarati i promovirati pristupe temeljene na socijalnim inovacijama, a kao pretpostavka njihovog razvoja nužno je senzibilizirati stručnjake u JLS za razvoj partnerstva s organizacijama civilnog društva i razvoj lokalnih socijalnih sustava podupirućih za socijalne inovacije.

»Ulagati u unapređenje baza podataka o pružateljima socijalnih usluga na lokalnim razinama i praćenje socijalnih pokazatelja.

»Jačati suradnju CZSS-a, ustanova, udruga, zavoda za zapošljavanje i drugih lokalnih dionika u pripremi i provedbi socijalnih programa i pružanju socijalnih usluga.

»Unaprijediti zakonski i policy okvir socijalnog poduzetništva te kroz partnerstva i potpore jedinica lokalne samouprave poticati razvoj lokalnih inicijativa socijalnog poduzetništva, kao važnog doprinosa povećanju dostupnosti socijalnih usluga te socijalnog uključivanja teško zapošljivih skupina.

»Senzibilizirati lokalne vlasti za važnost razvoja adekvatne potpore „manjim“ udrugama i civilnim inicijativama na lokalnim razinama, kao doprinosa jačanju socijalnog kapitala, socijalnog uključivanja i unapređenja kvalitete života u zajednici.

Literatura

1. Bežovan, G. (2007). *Izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj (istraživački izvještaj)*. Zagreb: CERANEO
2. Bežovan, G. (2010). *Postignuća i izazovi razvoja kombinirane socijalne politike u Hrvatskoj (istraživački izvještaj)*. Zagreb: CERANEO.
3. Bežovan, G. i Zrinščak, S. (2001). Mogućnosti decentralizacije u socijalnoj politici i nove uloge lokalnih vlasti. *Revija za socijalnu politiku*, 8(3-4), 239-258.
4. Bežovan, G., Matančević, J., Baturina, D. (2014). Socijalne inovacije kao doprinos jačanju socijalne kohezije u europskim urbanim socijalnim programima. Rad predstavljen na konferenciji povodom 20 godina izlaženja Revije za socijalnu politiku „Krizna i izazovi socijalne države“, Zagreb, 17. listopada 2014.
5. European Commission (2008) Renewed social agenda: Opportunities, access and solidarity in 21st century Europe
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0412:FIN:EN:PDF>
6. European Commission (2010). EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth.
<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
7. European Commission (2013a). *Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju-uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014.-2020*. Priopćenje komisije europskom parlamentu, vijeću, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija.(Prijevod) Zagreb, CERANEO.
8. European Commission (2013b). *Investing in Social Europe*.
<http://campus2.eipa.eu/courses/SOCINCL1428500/document/madrid/InvestinginSocialEuropeEN.pdf>
9. European Commission (2015) Izvješće za Hrvatsku 2015. S detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža {COM(2015) 85 final}
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_croatia_hr.pdf
10. European Council (2000). Presidency Conclusions. Lisbon: European Council.
11. European Council (2015) *The promotion of the social economy as a key driver of economic and social development in Europe*.
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13766-2015-INIT/en/pdf>
12. European Parliament Resolution of 30 July 2015 (2014/*2236 (INI))
13. Luxembourg declaration (2015) *Roadmap on boosting social economy enterprises in Europe*
14. Matančević, J. (2014). Obilježja modela kombinirane socijalne politike u pružanju socijalnih usluga u Hrvatskoj (doktorska disertacija). Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
15. Matančević, J., Bežovan, G. (2013). Dometi i ključni čimbenici razvoja civilnog društva u Hrvatskoj temeljem tri vala istraživanja. *Revija za socijalnu politiku*, 20(1), 21-41.
16. Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge, *Narodne novine*, 26/2015.
17. Zakon o udrugama, *Narodne novine*, 74/2014.